

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar (SOU 2026:13)

Ju2026/00322

Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd har uppmanats att yttra sig över innehållet i rubricerat betänkande. Myndigheten har granskat förslagen främst med utgångspunkt från sin uppgift att värna rättssäkerheten och skyddet för den personliga integriteten och att – inom ramen för Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens verksamhet – utöva tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet. Med denna utgångspunkt har myndigheten inte några synpunkter på förslaget om straffansvar för deltagande i respektive samröre med kriminell sammanslutning. När det gäller förslagen om hemliga tvångsmedel vill myndigheten framföra följande.

Utredningen föreslår att flertalet hemliga tvångsmedel ska få användas under förundersökning om deltagande i respektive samröre med kriminell sammanslutning och försök till brotten. Samma sak föreslås gälla i utredningar när den misstänkte är ett barn under 15 år.

Myndigheten har förståelse för de brottsbekämpande myndigheternas behov av effektiva verktyg för att kunna bekämpa den organiserade brottsligheten och invänder inte mot förslaget om hemliga tvångsmedel mot personer över 15 år. När det gäller förslaget om hemliga tvångsmedel mot barn under 15 år anser myndigheten dock att det – mot bakgrund av de ökade risker för integritetsintrång för barn som det innebär – måste präglas av försiktighet. Som regeringen uttalat bör sådan reglering som utgångspunkt vara mer begränsad än motsvarande reglering mot personer som uppnått straffbar ålder.¹

¹ Se prop. 2024/25:175 s. 42.

Möjligheterna för de brottsbekämpande myndigheterna att använda hemliga tvångsmedel har utökats drastiskt de senaste åren och gränsen för när staten får göra intrång i enskildas privatliv har således successivt förskjutits. Ett exempel på denna förskjutning är den nyligen införda möjligheten att, mot barn under 15 år, använda tvångsmedel enligt lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott (preventivlagen). I det lagstiftningsärendet instämde Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden i utredningens bedömning att endast viss brottslig verksamhet som faller inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde bör kunna ligga till grund för sådan preventiv tvångsmedelsanvändning.² Lagstiftaren valde dock ett vidare tillämpningsområde där även Polismyndigheten och Tullverket får använda preventiva tvångsmedel mot barn under 15 år.

Myndigheten konstaterar att det nu föreslagna straffansvaret för deltagande i respektive samröre med kriminell sammanslutning inträder på ett tidigt stadium. Inom tillämpningsområdet för brotten ryms vidare en mängd olika typer av gärningar av varierande allvar. Definitionen av kriminell sammanslutning innebär dessutom att den brottslighet som sammanslutningen ska ägna sig åt inte behöver vara brottslighet med viss föreskriven straffskala och att även exempelvis upprepad ekonomisk och finansiell brottslighet kommer att omfattas.

Som myndigheten återkommer till nedan innebär den föreslagna regleringen att hemliga tvångsmedel får användas under en förundersökning i situationer som i dag omfattas av tillämpningsområdet för preventivlagen. Detta gäller även när tvångsåtgärden avser ett barn under 15 år. Preventivlagen avser emellertid endast brottslig verksamhet som innefattar vissa utpekade särskilt allvarliga brott. Den föreslagna regleringens tillämpningsområde är därmed bredare än enligt preventivlagen. Enligt myndigheten är detta ännu ett exempel på den successiva förskjutningen på rättsområdet.

Myndigheten vill betona att den delar utredningens bedömning att den grova organiserade brottsligheten måste bekämpas och att det är synnerligen viktigt att bryta trenden med barn som involveras i allvarlig brottslighet. Mot bakgrund av utformningen av straffansvaret för de nya brotten anser myndigheten dock att den föreslagna regleringen om hemliga tvångsmedel mot barn under 15 år bör begränsas. Ett sätt att uppnå en rimligare avvägning

² Se Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens yttrande den 26 mars 2025 över betänkandet "Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare" (SOU 2024:93) (dnr 12-2025).

mellan behovet av effektiv brottsbekämpning och barns rätt till skydd för den personliga integriteten kan vara att begränsa användningen av hemliga tvångsmedel mot barn under 15 år till utredningar om deltagande i eller samröre med kriminella sammanslutningar som ägnar sig åt särskilt allvarlig brottslighet.³ Ett annat sätt att kan vara att införa en golvregel som innebär att det alltid krävs att straffvärdet för deltagande i eller samröre med kriminell sammanslutning kan antas överstiga ett visst straffvärde för att hemliga tvångsmedel ska få användas mot barn under 15 år.

Myndigheten anser vidare att det, i det fortsatta lagstiftningsarbetet, bör övervägas om det finns fortsatt behov av regleringen i 1 a och 1 e §§ preventivlagen. I likhet med utredningen konstaterar myndigheten att användning av tvångsmedel enligt dessa bestämmelser i princip motsvaras av den föreslagna regleringen om användning av hemliga tvångsmedel i syfte att utreda misstanke om deltagande i eller samröre med kriminell sammanslutning. En stor del av den hemliga tvångsmedelsanvändningen som i dag sker i preventivt syfte kommer alltså med förslagen i stället att ske under förundersökning eller utredning enligt lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Om den nu föreslagna regleringen införs bör det enligt myndigheten därför analyseras om det fortfarande finns behov av tvångsmedelsanvändning enligt de angivna bestämmelserna i preventivlagen.

Detta yttrande har beslutats av direktören Catharina Espmark efter samråd med Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. Föredragande har varit Emma Manestam.

Catharina Espmark

³ Jfr regleringen i 1 e § preventivlagen där ett begränsat antal brottstyper av särskilt allvarligt slag omfattas av bestämmelsen.